

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATEI GENERALE
DOAMNA JULIANE KOKOTT
prezentate la 19 ianuarie 2023¹

Cauza C-721/21

Eco Advocacy CLG

[cerere de decizie preliminară formulată de High Court (Înalta Curte, Irlanda)]

„Trimitere preliminară – Autonomia procedurală a statelor membre – Principiul efectivității – Cerințe referitoare la argumentele scrise prezentate în fața instanței naționale – Mediu – Directiva 2011/92/UE – Evaluarea impactului asupra mediului – Preevaluare în vederea stabilirii necesității unei evaluări – Motivare – Directiva 92/43/CEE – Articolul 6 alineatul (3) – Evaluare corespunzătoare a efectelor potențiale asupra sitului – Preevaluare în vederea stabilirii necesității unei evaluări – Măsuri pentru reducerea efectelor negative – Infirmarea îndoielilor”

I. Introducere

1. Dreptul Uniunii impune diferite evaluări ale efectelor anumitor planuri și proiecte asupra mediului. Evaluarea impactului asupra mediului în conformitate cu Directiva EEM² și evaluarea corespunzătoare³ a efectelor potențiale asupra sitului în conformitate cu Directiva habitate⁴ sunt exemplele cel mai bine cunoscute.

2. Prezenta cerere de decizie preliminară privește în special anumite cerințe de formă pentru *preevaluarea* în vederea stabilirii aspectului dacă evaluările menționate sunt într-adevăr necesare. În cazul ambelor directive trebuie să se clarifice dacă motivarea deciziei de a nu efectua evaluarea propriu-zisă trebuie să fie indicată în mod expres și dacă în această motivare trebuie să se menționeze în mod expres, în cazul evaluării impactului asupra mediului, toate criteriile ce trebuie respectate în temeiul Directivei EEM. În ceea ce privește preevaluarea prevăzută de Directiva habitate, trebuie să se analizeze și dacă este permisă luarea în considerare a anumitor măsuri pentru reducerea efectelor negative și dacă în motivarea unei decizii de a nu efectua o evaluare corespunzătoare a efectelor potențiale asupra sitului trebuie respinse anumite critici.

¹ Limba originală: germana.

² Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO 2012, L 26, p. 1), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2014/52/UE din 16 aprilie 2014 (JO 2014, L 124, p. 1).

³ Hotărârea din 10 noiembrie 2022, AquaPri (C-278/21, EU:C:2022:864, punctul 32). Această calificare a evaluării efectelor potențiale asupra sitului lipsește din versiunea în limba germană a articolului 6 alineatul (3) din Directiva habitate, dar figurează în al zecelea considerent. În versiunea în limba engleză se menționează frecvent „appropriate assessment”.

⁴ Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO 1992, L 206, p. 7, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 109), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2013/17/UE a Consiliului din 13 mai 2013 de adaptare a anumitor directive în domeniul mediului, având în vedere aderarea Republicii Croația (JO 2013, L 158, p. 193).

3. Totodată, Curtea trebuie să se pronunțe cu privire la cerințele care trebuie impuse în privința argumentelor invocate de reclamantii în fața instanței naționale. În legătură cu acestea apare o problemă similară cu cea a motivării deciziei de preevaluare: este posibil ca reclamanții să nu fi prezentat suficient de clar motivul pentru care considerau că motivarea respectivă nu a fost expusă suficient de clar.

4. În cele ce urmează vom arăta că prevederile dreptului Uniunii referitoare la argumentele invocate în instanță, precum și la cadrul formal al motivării sunt foarte limitate. În esență, revine statelor membre sarcina să adopte dispoziții în această privință și instanțelor naționale sarcina să aprecieze argumentul respectiv al părților, precum și datele corespunzătoare din decizia în litigiu.

II. Cadrul juridic

A. Directiva EEM

5. Articolul 4 din Directiva EEM stabilește modalitățile care permit să se decidă dacă se efectuează sau nu o evaluare a impactului asupra mediului:

„(2) Sub rezerva articolului 2 alineatul (4), pentru proiectele enumerate în anexa II, statele membre stabilesc dacă proiectul trebuie supus unei evaluări în conformitate cu articolele 5-10. Statele membre stabilesc aceasta:

(a) pe baza unei analize de la caz la caz;

sau

(b) pe baza pragurilor sau a criteriilor fixate de statul membru.

Statele membre pot decide aplicarea ambelor proceduri menționate la literele (a) și (b).

(3) Atunci când se efectuează o analiză de la caz la caz sau se prevăd praguri sau criterii în sensul alineatului (2), se ține seama de criteriile de selecție relevante stabilite la anexa III. Statele membre pot stabili praguri sau criterii pentru a hotărî când nu trebuie supuse proiectele deciziei în conformitate cu alineatele (4) și (5) sau evaluării impactului asupra mediului și/sau praguri sau criterii pentru a hotărî când sunt supuse, în orice caz, proiectele unei evaluări a impactului asupra mediului fără a face obiectul unei decizii în conformitate cu alineatele (4) și (5).

(4) [...]

(5) Autoritatea competentă ia decizia pe baza informațiilor furnizate de inițiatorul proiectului în conformitate cu alineatul (4) și ținând seama, dacă este cazul, de rezultatele verificărilor preliminare sau ale evaluărilor efectelor asupra mediului efectuate în temeiul altor dispoziții juridice din dreptul Uniunii decât cele din prezenta directivă. Decizia se pune la dispoziția publicului și:

(a) în cazul în care s-a hotărât că este necesară o evaluare a impactului asupra mediului, enumeră motivele principale pentru care s-a solicitat o astfel de evaluare, făcând trimitere la criteriile relevante enumerate în anexa III; sau

(b) în cazul în care s-a decis că o evaluare a impactului asupra mediului nu este necesară, enumeră motivele principale pentru care nu s-a solicitat o astfel de evaluare, făcând trimitere la criteriile relevante enumerate în anexa III și, la propunerea inițiatorului proiectului, descrie toate caracteristicile proiectului și/sau măsurile vizate pentru evitarea sau prevenirea eventualelor efecte negative semnificative asupra mediului.”

6. Anexa III la Directiva EEM conține criteriile de selecție pentru decizia adoptată în conformitate cu articolul 4 alineatul (3):

„1. Caracteristicile proiectelor

Caracteristicile proiectelor trebuie examinate, în special în ceea ce privește:

- (a) dimensiunea și concepția întregului proiect;
- (b) cumularea cu alte proiecte existente și/sau aprobate;
- (c) utilizarea resurselor naturale, în special a solului, a terenurilor, a apei și a biodiversității;
- (d) producția de deșeuri;
- (e) poluarea și alte efecte nocive;
- (f) riscurile de accidente majore și/sau dezastre relevante pentru proiectul în cauză, inclusiv cele cauzate de schimbările climatice, conform cunoștințelor științifice;
- (g) riscurile pentru sănătatea umană (de exemplu, din cauza contaminării apei sau a poluării atmosferice).

2. Amplasarea proiectelor

Sensibilitatea ecologică a zonelor geografice susceptibile de a fi afectate de proiecte trebuie luată în considerare, în special în ceea ce privește:

- (a) utilizarea actuală și aprobată a terenurilor;
- (b) bogăția, disponibilitatea, calitatea și capacitatea de regenerare relative ale resurselor naturale (inclusiv solul, terenurile, apa și biodiversitatea) din zonă și din subteranul acesteia;
- (c) capacitatea de absorbție a mediului natural, acordându-se o atenție specială următoarelor zone:
 - (i) zone umede, zone riverane, guri ale râurilor;
 - (ii) zone costiere și mediul marin;
 - (iii) zonele montane și forestiere;
 - (iv) rezervații și parcuri naturale;

- (v) zone clasificate sau protejate de dreptul național; zone Natura 2000 desemnate de statele membre în conformitate cu [...] [Directiva habitate] și cu [...] [Directiva păsări⁵];
- (vi) zonele în care au existat deja cazuri de nerespectare a standardelor de calitate a mediului prevăzute în dreptul Uniunii și relevante pentru proiect sau în care se consideră că există astfel de cazuri;
- (vii) zonele cu o densitate mare a populației;
- (viii) peisaje și situri importante din punct de vedere istoric, cultural sau arheologic.

3. Tipurile și caracteristicile impactului potențial

Efectele semnificative pe care le pot avea proiectele asupra mediului trebuie analizate în raport cu criteriile stabilite la punctele 1 și 2 din prezenta anexă, având în vedere impactul proiectului asupra factorilor prevăzuți la articolul 3 alineatul (1), și ținând seama de:

- (a) importanța și extinderea spațială a impactului (de exemplu, zona geografică și dimensiunea populației care poate fi afectată);
- (b) natura impactului;
- (c) natura transfrontalieră a impactului;
- (d) intensitatea și complexitatea impactului;
- (e) probabilitatea impactului;
- (f) debutul, durata, frecvența și reversibilitatea preconizate ale impactului;
- (g) cumularea impactului cu impactul altor proiecte existente și/sau aprobate;
- (h) posibilitatea de reducere efectivă a impactului.”

B. Directiva habitate

7. Articolul 6 alineatul (3) din Directiva habitate reglementează așa-numita evaluare a efectelor potențiale asupra sitului:

„Orice plan sau proiect care nu are o legătură directă cu sau nu este necesar pentru gestionarea sitului, dar care ar putea afecta în mod semnificativ aria, *per se* sau în combinație cu alte planuri sau proiecte, trebuie supus unei evaluări corespunzătoare a efectelor potențiale asupra sitului, în funcție de obiectivele de conservare ale acestuia din urmă. În funcție de concluziile evaluării respective și în conformitate cu dispozițiile alineatului (4), autoritățile naționale competente aprobă planul sau proiectul doar după ce au constatat că nu are efecte negative asupra integrității sitului respectiv și, după caz, după ce au consultat opinia publică.”

⁵ Directiva 2009/147/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 noiembrie 2009 privind conservarea păsărilor sălbatice (versiune codificată) (JO 2010, L 20, p. 7).

III. Situația de fapt și întrebările preliminare

8. Acțiunea vizează controlul jurisdicțional al validității unei autorizații acordate de An Bord Pleanála (autoritatea națională irlandeză competentă în materie de urbanism și construcții, denumită în continuare „autoritatea națională”) pentru un proiect imobiliar din Trim, Comitatul Meath (Irlanda). Proiectul vizează construirea a 320 de locuințe în zona Charterschool Land, Manorlands.

9. După ce au fost purtate diferite discuții neoficiale, cererea oficială de certificat de urbanism a fost depusă la 8 iulie 2020. Proiectul prevede că au fost adoptate măsuri în scopul tratării apelor de suprafață înainte de a fi deversate într-un curs de apă, un afluent al râului Boyne.

10. Râul Boyne se află la aproximativ 640 de metri nord de proiectul de dezvoltare. El face parte, în temeiul Directivei păsări, din „River Boyne and River Blackwater Special Protection Area” (IE0004232), în care un obiectiv de conservare îl reprezintă pescărașul albastru (*Alcedo atthis*) [A229]. Zona coincide cu o arie protejată în conformitate cu Directiva habitate, și anume „River Boyne and River Blackwater Special Area of Conservation” (IE0002299). Tipurile de habitate cum sunt mlaștinile alcaline [7230] și pădurile aluvionare unde cresc *Alnus glutinosa* și *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) [91E0] și unde trăiesc specii de animale precum *Lampetra fluviatilis* (chișcarul de râu) [1099], *Salmo salar* (somonul) [1106] și *Lutra* (vidra) [1355] sunt de asemenea obiective de conservare.

11. Au fost elaborate un raport de preevaluare în vederea stabilirii necesității unei evaluări a impactului asupra mediului și o evaluare a impactului ecologic, care propuneau o serie de măsuri de atenuare. De asemenea, a fost prezentat un raport de preevaluare din perspectiva Directivei habitate, în care s-a concluzionat că nu va exista niciun impact asupra siturilor Natura 2000.

12. An Taisce (National Trust for Ireland, organism stabilit prin lege care trebuie consultat în materie de amenajare a teritoriului) și Council (consiliul) orașului Trim au depus observații, în care au relevat impactul potențial asupra siturilor Natura 2000 din cauza deversării apelor de suprafață. Council a exprimat îngrijorări și în privința protejării speciilor.

13. Autoritatea națională a acordat însă autorizația fără a realiza o evaluare a impactului asupra mediului în conformitate cu Directiva EEM și o evaluare corespunzătoare a efectelor potențiale asupra sitului în conformitate cu Directiva habitate.

14. Modelul utilizat de inspectorul desemnat de autoritatea națională în anexa A la raportul său utilizează un format pentru preevaluarea EEM care diferă în punctele esențiale de anexa III la Directiva EEM. În opinia High Court (Înalta Curte, Irlanda), corespondența dintre anexa III și raportul inspectorului nu este clară. În plus, în raportul elaborat, inspectorul analizează preocupările legate de impactul asupra siturilor Natura 2000, pentru ca apoi să concluzioneze că sunt neîntemeiate.

15. La 27 octombrie 2020, autorizația a fost acordată în mod oficial, printr-o decizie a autorității naționale, conform procedurii aplicabile proiectelor de construcție de locuințe cu caracter strategic. Autoritatea națională nu a precizat în care documente figura motivarea aferentă evaluării impactului asupra mediului în sensul Directivei EEM și motivarea aferentă evaluării efectelor potențiale asupra sitului în sensul Directivei habitate. High Court (Înalta Curte)

consideră că intenția a fost ca motivarea să apară în raportul inspectorului, în anexa A la respectivul document, precum și în rapoartele prezentate de dezvoltator, după cum sunt menționate de inspector.

16. Eco Advocacy a introdus o acțiune la High Court (Înalta Curte) împotriva acestei autorizații.

17. Din prima hotărâre a High Court (Înalta Curte) rezultă că Eco Advocacy a invocat pentru prima dată în ședință cele două motive de contestație care fac obiectul celor de a doua, a treia și a șasea întrebări⁶. Ulterior, An Taisce și ClientEarth au participat în calitate de *amici curiae*.

18. Prin ordonanța primită la Curte la 26 noiembrie 2021, High Court (Înalta Curte) a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Atunci când o parte introduce o acțiune prin care contestă validitatea unui act administrativ prin trimitere, în mod explicit sau implicit, la un anumit instrument de drept al Uniunii, fără a preciza dispozițiile actului care au fost încălcate sau interpretarea exactă de care se prevalează, instanța națională sesizată trebuie să examineze sau poate să examineze respectiva acțiune, fie în general, fie în contextul specific al dreptului mediului, în temeiul principiului general al supremației dreptului Uniunii și/sau al cooperării loiale, în pofida existenței unei norme de procedură internă care impune ca în cererea introductivă să fie precizate încălcările specifice în cauză?
- 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, articolul 4 alineatele (2), (3), (4) și/sau (5) și/sau anexa III la Directiva 2011/92 și/sau această directivă interpretată în lumina principiului securității juridice și a principiului bunei administrări consacrat la articolul 41 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene au drept consecință faptul că, atunci când decide să nu supună procesului de evaluare a impactului asupra mediului un proiect care face obiectul unei cereri de autorizare, o autoritate competentă ar trebui să indice în mod explicit, distinct și/sau specific documentele în care sunt expuse motivele pe care își întemeiază decizia?
- 3) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, atunci când o autoritate competentă decide să nu supună procesului de evaluare a impactului asupra mediului un proiect care face obiectul unei cereri de autorizare, există o obligație, care rezultă din articolul 4 alineatele (2), (3), (4) și/sau (5) și/sau din anexa III la Directiva 2011/92 și/sau din această directivă interpretată în lumina principiului securității juridice și a principiului bunei administrări consacrat la articolul 41 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, de a examina în mod expres fiecare dintre rubricile și subrubricile din anexa III la directiva amintită, în măsura în care aceste rubrici și subrubrici ar putea fi relevante pentru proiectul de dezvoltare?
- 4) Articolul 6 alineatul (3) din Directiva 92/43 trebuie interpretat în sensul că, în aplicarea principiului potrivit căruia, pentru a stabili dacă este necesar să se efectueze ulterior o evaluare corespunzătoare a efectelor unui plan sau ale unui proiect asupra sitului în cauză, nu este necesar, în etapa preevaluării, să se ia în considerare măsurile destinate să evite sau să reducă efectele negative ale planului sau ale proiectului asupra sitului respectiv, autoritatea competentă a unui stat membru poate a lua în considerare caracteristicile planului sau ale proiectului care implică îndepărtarea contaminanților și care pot reduce efectele dăunătoare

⁶ Hotărârea High Court din 27 mai 2021, Eco Advocacy/An Bord Pleanála (2020 nr. 1030 JR, [2021] IEHC 265, punctele 46, 48 și 86).

asupra sitului european numai pentru motivul că aceste caracteristici nu sunt concepute ca măsuri de atenuare, chiar dacă ele produc acest efect, și că ar fi fost încorporate în proiect drept caracteristici standard, independent de orice efect asupra sitului european în cauză?

- 5) Articolul 6 alineatul (3) din Directiva 92/43 trebuie interpretat în sensul că, în cazul în care, în pofida rezervelor sau a preocupărilor exprimate de experți, autoritatea competentă a unui stat membru este convinsă, în etapa preevaluării, că nu este necesară o evaluare corespunzătoare, aceasta trebuie să furnizeze o motivare explicită și detaliată de natură să înlătore orice îndoială științifică rezonabilă cu privire la efectele lucrărilor avute în vedere asupra sitului european în cauză și care să înlătore în mod expres și individual fiecare dintre îndoielile exprimate în această privință în cursul procesului de participare a publicului?
- 6) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, atunci când o autoritate competentă decide să nu supună procesului de evaluare corespunzătoare un proiect care face obiectul unei cereri de autorizare, articolul 6 alineatul (3) din Directiva 92/43 și/sau această directivă interpretată în lumina principiului securității juridice și a principiului bunei administrări consacrat la articolul 41 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene impun să se indice în mod explicit, distinct și/sau specific documentele în care sunt expuse motivele care au stat la baza deciziei autorității competente?”

19. Au prezentat observații scrise Eco Advocacy CLG, An Board Pleanála, An Taisce – The National Trust for Ireland și ClientEarth, în comun, Irlanda, Republica Italiană, precum și Comisia Europeană. Cu excepția Republicii Italiene, aceștia au participat la ședința din 27 octombrie 2022.

IV. Aprecieri juridică

20. Întrebările High Court (Înalta Curte) vizează, pe de o parte, admisibilitatea cerințelor referitoare la argumentele părților prin care se invocă o încălcare a dreptului Uniunii (prima întrebare) și, pe de altă parte, preevaluarea în vederea stabilirii necesității de a efectua o evaluare a impactului asupra mediului în conformitate cu Directiva EEM (a doua și a treia întrebare) sau o evaluare corespunzătoare a efectelor potențiale asupra siturilor în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva habitate (întrebările a patra, a cincea și a șasea).

A. Prima întrebare: cerințe referitoare la modalitatea de prezentare a unei preținse încălcări

21. Prin intermediul primei întrebări, se solicită să se precizeze care sunt limitele pe care dreptul Uniunii le impune cerințelor naționale privind forma de prezentare a motivelor acțiunii în cadrul procedurii judiciare. Din întrebare rezultă că, potrivit dreptului irlandez, încălcările concrete invocate trebuie precizate în cuprinsul memoriilor părților. Se pare însă că reclamantii din procedura principală nu au precizat, pentru toate motivele acțiunii, care sunt dispozițiile din directiva respectivă care au fost încălcate, care este interpretarea la care se face referire și în ce constă încălcarea. Prin urmare, instanța de trimitere dorește să se stabilească dacă din principiile generale ale supremației dreptului Uniunii și/sau cooperării loiale decurge, fie în general, fie în contextul special al dreptului mediului, autorizarea sau chiar obligația instanțelor naționale de a examina totuși asemenea motive ale acțiunii care nu au fost suficient precizate în scris.

1. Admisibilitatea întrebării

22. Italia consideră această întrebare inadmisibilă, deoarece în cererea de decizie preliminară nu sunt prezentate suficient dispozițiile de drept național pe care ar fi trebuit să le respecte argumentele invocate de Eco Advocacy pentru a fi admisibile.

23. La această critică trebuie adăugat că o prezentare exactă a acestor dispoziții naționale și a argumentelor scrise și orale corespunzătoare în cuprinsul trimiterii preliminare ar fi facilitat un răspuns util al Curții și participarea Italiei la procedură. În mod corespunzător, articolul 94 din Regulamentul de procedură al Curții prevede că cererea de decizie preliminară trebuie să cuprindă o expunere sumară a obiectului litigiului, precum și a faptelor pertinente, astfel cum au fost constatate de instanța de trimitere, sau cel puțin o expunere a circumstanțelor factuale pe care se întemeiază întrebările, precum și conținutul dispozițiilor naționale care ar putea fi aplicate în speță și, dacă este cazul, jurisprudența națională pertinentă.

24. Aceste informații au putut fi într-adevăr obținute din lucrările dosarului de la instanța națională și în special din hotărârea anterioară a High Court (Înalta Curte)⁷, însă aceste materiale nu sunt transmise statelor membre și instituțiilor Uniunii și nici nu sunt traduse.

25. În pofida acestei neregularități, este totuși posibil să se răspundă la această întrebare, deoarece în procedura trimiterii preliminare Curtea interpretează numai dreptul Uniunii, fără a tranșa definitiv litigiul de la instanța națională. Prin urmare, nu este oportun ca această întrebare să fie respinsă ca inadmisibilă.

2. Apreciere

26. Prima întrebare urmărește să se clarifice dacă dreptul procesual național poate să prevadă obligația de a invoca în mod clar și precis încălcările dreptului Uniunii încă din faza procedurii scrise. Astfel, întrebarea vizează, pe de o parte, aspectul dacă sunt admisibile asemenea cerințe referitoare la argumentele părților și, pe de altă parte, dacă instanțele naționale sunt autorizate sau chiar obligate în temeiul dreptului Uniunii să invoce din oficiu asemenea încălcări, indiferent dacă au fost invocate la timp de părți.

a) Cerințe referitoare la argumentele părților

27. Din principiul general al supremației dreptului Uniunii și/sau din principiul cooperării loiale, menționate de High Court (Înalta Curte), rezultă, mai întâi, că instanțele naționale au obligația de a asigura efectul deplin al dispozițiilor din dreptul Uniunii⁸.

28. Așa cum am arătat deja în alte concluzii anterioare⁹, dreptul intern al fiecărui stat membru trebuie să prevadă modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor în realizarea drepturilor care rezultă din dreptul Uniunii (principiul autonomiei procedurale a statelor membre), însă numai în măsura în care lipsesc dispozițiile relevante din dreptul Uniunii. În acest caz, este totuși necesar ca

⁷ A se vedea punctul 17 de mai sus.

⁸ Hotărârea din 9 martie 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, punctul 24), și Hotărârea din 24 octombrie 2018, XC și alții (C-234/17, EU:C:2018:853, punctul 44).

⁹ A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Impact (C-268/06, EU:C:2008:2, punctele 45 și 46), în cauza Križan și alții (C-416/10, EU:C:2012:218, punctul 153) și în cauza Flausch și alții (C-280/18, EU:C:2019:449, punctele 47 și 48).

aceste modalități procedurale să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile acțiunilor supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și să nu facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii (principiul efectivității)¹⁰.

29. Articolul 11 din Directiva EEM cuprinde dispoziții speciale privind protecția jurisdicțională, care ar putea restrânge în speță autonomia procedurală a statelor membre. Potrivit articolului 11 alineatul (1), statele membre sunt obligate să asigure, în anumite condiții, accesul la o cale de atac în fața unei instanțe judiciare sau a unui organism independent sau imparțial instituit în conformitate cu legea, prin care este contestată legalitatea de fond sau de procedură a deciziilor, a acțiunilor sau a omisiunilor care intră sub incidența dispozițiilor privind participarea publicului din această directivă. Articolul 11 alineatul (4) al doilea paragraf prevede că o asemenea procedură trebuie să fie corectă, echitabilă, rapidă și cu un cost care să nu fie prohibitiv.

30. Aceste dispoziții prevăd deci obligația de a garanta, în special asociațiilor din domeniul protecției mediului, accesul la o cale de atac efectivă și echitabilă. În acest cadru, trebuie să existe posibilitatea de a contesta legalitatea deciziilor, a acțiunilor sau a omisiunilor relevante, așadar, de a prezenta anumite motive de contestație. Articolul nu prevede însă modalitatea și momentul în care trebuie prezentate aceste motive. Prin urmare, în această privință operează autonomia procedurală a statelor membre.

31. Nu este evident că în prezenta cauză ar fi afectat principiul echivalenței. În schimb, nu este exclus ca unele cerințe referitoare la precizia argumentelor scrise să îngreuneze sau să zădărnicească valorificarea drepturilor în instanță. Principiul efectivității este însă încălcat numai dacă valorificarea drepturilor în instanță este *excesiv* de dificilă sau *practic* imposibilă.

32. La această examinare trebuie să se țină cont de locul pe care aceste norme îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile procedurii în fața diverselor instanțe naționale. În aceste condiții, trebuie să se țină eventual seama de principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național, precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii¹¹.

33. În această privință, Curtea a statuat deja că normele de procedură naționale în temeiul cărora obiectul litigiului este determinat de motivele acțiunii invocate la momentul introducerii sale sunt compatibile cu principiul efectivității întrucât asigură buna desfășurare a procedurii, în special protejând-o de întârzieri inerente aprecierii motivelor noi¹².

34. Astfel cum în mod pertinent arată Irlanda, dispoziții corespunzătoare există și în dreptul procesual al instanțelor Uniunii. Astfel, articolul 120 litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții prevede că cererea introductivă trebuie să cuprindă motivele și argumentele invocate, precum și o expunere sumară a acestor motive. Această mențiune trebuie să fie suficient de clară și de precisă pentru a permite pârâtului să își pregătească apărarea, iar Curții să își exercite

¹⁰ Hotărârea din 16 decembrie 1976, Rewe-Zentralfinanz și Rewe-Zentral (33/76, EU:C:1976:188, punctul 5), Hotărârea din 15 aprilie 2008, Impact (C-268/06, EU:C:2008:223, punctele 44 și 46), și Hotărârea din 19 decembrie 2019, Deutsche Umwelthilfe (C-752/18, EU:C:2019:1114, punctul 33).

¹¹ Hotărârea din 14 decembrie 1995, Peterbroeck (C-312/93, EU:C:1995:437, punctul 14), Hotărârea din 6 octombrie 2015, Târșia (C-69/14, EU:C:2015:662, punctele 36 și 37), și Hotărârea din 6 octombrie 2021, Consorzio Italian Management și Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, punctul 63).

¹² Hotărârea din 14 decembrie 1995, van Schijndel și van Veen (C-430/93 și C-431/93, EU:C:1995:441, punctele 20 și 21), și Hotărârea din 6 octombrie 2021, Consorzio Italian Management și Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, punctul 64).

controlul¹³. Potrivit articolului 127 alineatul (1), pe parcursul procesului, invocarea de motive noi este interzisă, cu excepția cazului în care acestea se întemeiază pe elemente de drept și de fapt care au apărut în cursul procedurii.

35. Prin urmare, dreptul procesual al instanțelor naționale, care prevede o expunere promptă și suficient de clară și neechivocă a argumentelor părților pentru a fi luate în considerare, este compatibil cu principiul efectivității.

36. Depinde de împrejurările din speță ce tip de prezentare este suficient de clară și de precisă. Aspectul decisiv ar trebui să fie dacă părțile și instanța pot să înțeleagă fără echivoc respectivul motiv al acțiunii. Un formalism exagerat ar trebui considerat o dificultate excesivă, fiind deci incompatibil cu principiul efectivității.

37. În plus, cerințele referitoare la prezentarea motivelor acțiunii ar trebui să țină seama de măsura în care comportamentul celeilalte părți a contribuit la eventualele neregularități. În special a doua, a treia, a cincea și a șasea întrebare sugerează că în litigiul principal autoritatea națională a expus motivele autorizației în litigiu într-o formă care ar fi putut contribui la deficiențele din argumentația prezentată de Eco Advocacy. Dacă este adevărat, împrejurarea aceasta ar trebui avută în vedere într-o măsură adecvată în raport cu cerințele referitoare la argumentele Eco Advocacy.

38. Instanței naționale competente îi revine sarcina să aprecieze dacă anumite memorii ale părților respectă aceste cerințe. Această instanță trebuie să cerceteze cuprinsul cerințelor naționale prin interpretarea dispozițiilor respective și doar ea dispune de cunoștințele necesare pentru a putea aprecia ce expunere este suficient de clară și precisă pentru a putea fi înțeleasă de părți și de ea însăși. În egală măsură, această instanță poate constata, din proprie inițiativă, dacă deficiențele din argumentație conduc într-adevăr la neînțelegeri, precum și dacă acestea sunt rezultatul comportamentului celeilalte părți.

39. *In nuce*, trebuie să se rețină că autonomia procedurală a statelor membre, limitată de principiul efectivității, permite obligarea părților dintr-un litigiu să prezinte în argumentele lor scrise, într-un stadiu timpuriu și în mod suficient de clar și de precis, încălcările dreptului Uniunii pentru ca instanța națională să le poată lua în considerare.

b) Invocarea din oficiu

40. Cerințele permise, potrivit considerațiilor de mai sus, referitoare la argumentele părților invocate în fața instanțelor naționale ar avea însă un efect limitat dacă aceste instanțe ar fi obligate sau cel puțin autorizate de dreptul Uniunii să invoce din oficiu atingerile aduse dreptului Uniunii care nu au fost suficient prezentate.

41. High Court (Înalta Curte) desprinde totuși o obligație corespunzătoare din necesitatea de a asigura efectul dreptului Uniunii. În acest sens, An Taisce menționează jurisprudența Curții conform căreia instanțele naționale trebuie să lase – potrivit versiunii în limba engleză a acestor hotărâri – „of their own motion” neaplicate dispozițiile naționale contrare dreptului

¹³ Hotărârea din 9 ianuarie 2003, Italia/Comisia (C-178/00, EU:C:2003:7, punctul 6), și Hotărârea din 31 martie 2022 Comisia/Polonia (Impozitarea produselor energetice) (C-139/20, EU:C:2022:240, punctul 55).

Uniunii¹⁴. Pornind de la versiunea în limba engleză a acestei jurisprudențe, argumentul este corect, deoarece „of their own motion” poate fi tradus și „din oficiu”. Această jurisprudență poate fi astfel înțeleasă în sensul că instanțele din statele membre trebuie să lase din oficiu neaplicat dreptul național dacă acesta este incompatibil cu dreptul Uniunii.

42. Această opinie se bazează însă pe o înțelegere eronată a jurisprudenței citate privind supremația dreptului Uniunii. Acest lucru devine mai clar în versiunea în limba franceză a acestei formulări, potrivit căreia instanțele trebuie să acționeze „de leur propre autorité”, dar și în versiunea în limba germană, de exemplu, unde se vorbește despre „eigener Entscheidungsbefugnis”¹⁵.

43. Așa cum rezultă din contextul acestor constatări ale Curții, este vorba despre autorizarea instanțelor naționale de a interpreta dreptul intern în conformitate cu cerințele dreptului Uniunii sau, dacă este necesar, de a face aplicarea dreptului superior al Uniunii fără a aștepta abrogarea sau anularea dispozițiilor naționale contrare dreptului Uniunii.

44. Astfel cum am arătat deja, nu este necesar ca părțile să invoce în mod expres în fața instanțelor naționale care dintre normele de drept intern trebuie interpretate conform sau înlăturate. Identificarea acestor norme și dezvoltarea metodei care permite eliminarea unui eventual conflict între dreptul național și dreptul Uniunii se înscriu însă în obligația instanțelor naționale de a atinge obiectivul prevăzut de dreptul Uniunii¹⁶.

45. Problema dacă instanțele naționale pot sau trebuie să invoce din oficiu anumite încălcări ale dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu acest aspect.

46. La fel de puțin ca supremația dreptului Uniunii, nici dispozițiile de procedură de la articolul 11 din Directiva EEM nu conțin nicio precizare în acest sens. Mai precis, din articolul amintit nu se poate deduce nicio obligație sau autorizare a instanțelor naționale de a examina legalitatea deciziei atacate dincolo de limitele circumscrise de motivele invocate.

47. Articolul 11 din Directiva EEM este astfel diferit de dispozițiile care au făcut obiectul unei hotărâri recente referitoare la controlul măsurii de luare în custodie publică a unui resortisant al unei țări terțe. Respectivul dispoziții obligă autoritățile judiciare să verifice la intervale regulate de timp legalitatea arestării, fără a restrânge această obligație într-o formă sau alta¹⁷. Din aceste împrejurări, Curtea a desprins că autoritatea judiciară competentă trebuie să cerceteze din oficiu dacă a fost încălcată o condiție de legalitate care nu a fost invocată de persoana în cauză¹⁸. Ținând seama de ingerința gravă în dreptul la libertate consacrat la articolul 6 din cartă, inerent luării în custodie publică, această obligație este justificată. În schimb, în ceea ce privește punerea în aplicare a dreptului Uniunii privind mediul lipsește o dispoziție comparabilă, neexistând, de regulă, nici ingerințe similar de grave în drepturile persoanelor.

¹⁴ An Taisce se întemeiază pe Hotărârea din 4 decembrie 2018, Minister for Justice and Equality și Commissioner of An Garda Síochána (C-378/17, EU:C:2018:979, punctul 35), însă formulări corespunzătoare pot fi găsite, de exemplu, în Hotărârea din 9 martie 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, punctul 24), și în Hotărârea din 24 octombrie 2018, XC și alții (C-234/17, EU:C:2018:853, punctul 44). A se vedea și Concluziile noastre prezentate în cauza Friends of the Irish Environment (C-254/19, EU:C:2020:320, punctul 66).

¹⁵ A se vedea hotărârile citate la nota de subsol 14.

¹⁶ A se vedea și Concluziile noastre prezentate în cauza Friends of the Irish Environment (C-254/19, EU:C:2020:320, punctul 67).

¹⁷ Hotărârea din 8 noiembrie 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid și X (Examinare din oficiu a măsurii de luare în custodie publică) (C-704/20 și C-39/21, EU:C:2022:858, punctele 85-87).

¹⁸ Hotărârea din 8 noiembrie 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid și X (Examinare din oficiu a măsurii de luare în custodie publică) (C-704/20 și C-39/21, EU:C:2022:858, punctul 94).

48. Prin urmare, și această obligație sau autorizare a instanțelor naționale de a examina din oficiu anumite motive de contestație trebuie apreciată pe baza autonomiei procedurale a statelor membre, care este restrânsă de principiile echivalenței și efectivității.

49. În acest sens, potrivit unei jurisprudențe constante, dreptul Uniunii nu impune instanțelor naționale să invoce din oficiu un motiv întemeiat pe încălcarea dispozițiilor din dreptul Uniunii atunci când examinarea acestui motiv le-ar impune depășirea cadrului litigiului astfel cum acesta a fost delimitat de părți. Dimpotrivă, aceste instanțe trebuie să analizeze din oficiu motivele de drept care rezultă dintr-o normă imperativă a Uniunii numai în cazul în care sunt obligate sau abilitate în temeiul dreptului intern să facă acest lucru în cazul unei norme imperative din dreptul intern¹⁹.

50. Curtea s-a îndepărtat însă de această jurisprudență și a hotărât că instanțele naționale sunt obligate să analizeze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale care se încadrează în domeniul de aplicare al Directivei privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii²⁰, suplinind în acest fel dezechilibrul existent între consumator și profesionist, în cazul în care dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop²¹. În această situație, este vorba despre un caz special, în care nevoia specifică de protecție a consumatorului apare din faptul că, potrivit articolului 6 alineatul (1) din directivă, clauzele abuzive nu sunt obligatorii pentru consumator²². Drept urmare, Curtea a extins această jurisprudență la aplicarea anumitor alte drepturi conferite consumatorilor de dreptul Uniunii²³.

51. În materia dreptului Uniunii privind mediul, această jurisprudență a Curții ar putea fi aplicată în cazurile în care există riscul producerii unor încălcări deosebit de serioase²⁴. În speță nu pot fi identificate însă indicii în sensul unei astfel de încălcări. Prin urmare, nu este necesară continuarea examinării acestei probleme.

52. Întrebarea preliminară abordează de asemenea ipoteza potrivit căreia, dacă dreptul Uniunii nu obligă instanțele naționale, atunci cel puțin le autorizează să invoce din oficiu încălcările aduse dreptului Uniunii privind mediul. Nu este clar dacă această întrebare este esențială pentru soluționarea litigiului, căci părțile irlandeze concordă când arată că High Court (Înalta Curte) este, în anumite împrejurări, autorizată de dreptul irlandez să invoce din oficiu asemenea încălcări.

53. În cazul în care ar fi esențială pentru soluționarea litigiului, întrebarea ar trebui de asemenea examinată în limitele autonomiei procedurale a statelor membre, impuse de principiile echivalenței și efectivității.

¹⁹ Hotărârea din 14 decembrie 1995, van Schijndel și van Veen (C-430/93 și C-431/93, EU:C:1995:441, punctele 13, 14 și 22), Hotărârea din 24 octombrie 1996, Kraaijeveld și alții (C-72/95, EU:C:1996:404, punctele 57, 58 și 60), Hotărârea din 12 februarie 2008, Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78, punctul 45), și Hotărârea din 26 aprilie 2017, Farkas (C-564/15, EU:C:2017:302, punctele 32 și 35). A se vedea și Concluziile noastre prezentate în cauza Friends of the Irish Environment (C-254/19, EU:C:2020:320, punctul 60).

²⁰ Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

²¹ Hotărârea din 27 iunie 2000, Océano Grupo Editorial și Salvat Editores (C-240/98-C-244/98, EU:C:2000:346, punctul 26), Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 46), și Hotărârea din 17 mai 2022, SPV Project 1503 și alții (C-693/19 și C-831/19, EU:C:2022:395, punctul 53).

²² Hotărârea din 27 iunie 2000, Océano Grupo Editorial și Salvat Editores (C-240/98-C-244/98, EU:C:2000:346, punctul 26), Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 45), și Hotărârea din 17 mai 2022, SPV Project 1503 și alții (C-693/19 și C-831/19, EU:C:2022:395, punctul 52).

²³ Hotărârea din 4 octombrie 2007, Rampion și Godard (C-429/05, EU:C:2007:575, punctul 65), și Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, punctul 66).

²⁴ A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Križan și alții (C-416/10, EU:C:2012:218, punctele 160-166).

54. O astfel de autorizare ar putea rezulta în special din principiul echivalenței, dacă este prevăzută de dreptul intern în cazuri comparabile. Argumentul menționat anterior este în această direcție, dar lipsesc suficiente date din dreptul irlandez pentru a răspunde categoric la această întrebare.

55. În schimb, principiul efectivității poate fi în această privință cel mult un temei pentru obligația instanțelor naționale de a invoca din oficiu *anumite* încălcări, pentru care nu există însă niciun indiciu în speță. Acest principiu poate fi asociat drepturilor conferite de dreptul Uniunii. Realizarea drepturilor nu poate depinde de o autorizare pe care instanțele o pot exercita discreționar.

56. În consecință, de regulă, dreptul Uniunii nu obligă și nici nu autorizează instanțele naționale să invoce din oficiu încălcări ale dreptului Uniunii privind mediul.

c) Răspunsul la prima întrebare

57. La prima întrebare trebuie, așadar, să se răspundă că autonomia procedurală a statelor membre, limitată de principiul efectivității, permite obligarea părților dintr-un litigiu să prezinte în argumentele lor scrise, într-un stadiu timpuriu și în mod suficient de clar și de precis, încălcările dreptului Uniunii privind mediul pentru ca instanța națională să ia în considerare aceste încălcări. De regulă, dreptul Uniunii nu obligă și nici nu autorizează instanțele naționale să invoce din oficiu astfel de încălcări.

B. Întrebările privind evaluarea impactului asupra mediului

58. A doua și a treia întrebare se referă la preevaluarea aspectului dacă un proiect trebuie supus unei evaluări a impactului asupra mediului. Aceste întrebări sunt adresate numai pentru cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare. Totuși, ținând seama de considerațiile prezentate mai sus, revine, în definitiv, instanței naționale sarcina să răspundă la această întrebare pe baza indicațiilor de interpretare oferite de Curte. Prin urmare, este recomandabil să se răspundă la aceste întrebări.

59. Potrivit articolului 2 alineatul (1) din Directiva EEM, statele membre adoptă toate măsurile necesare pentru a asigura că, înaintea acordării aprobării de dezvoltare, proiectele care ar putea avea efecte semnificative asupra mediului, ca urmare, între altele, a naturii, a dimensiunii și a localizării lor, sunt supuse unei evaluări a efectelor lor asupra mediului. Aceasta este așa-numita evaluare a impactului asupra mediului.

60. Articolul 4 alineatul (1) din Directiva EEM prevede că proiectele enumerate în anexa I se supun, în principiu, întotdeauna acestei evaluări. În schimb, potrivit articolului 4 alineatul (2), pentru proiectele enumerate în anexa II, în anumite cazuri trebuie să se stabilească pe baza unei analize de la caz la caz dacă este necesară evaluarea impactului asupra mediului. În scopul acestei decizii, articolul 4 alineatul (3) dispune că se ține seama de criteriile de selecție relevante stabilite în anexa III. Aceasta este preevaluarea care face obiectul prezentelor întrebări.

61. Curtea a decis în acest sens că trebuie să se realizeze o evaluare a impactului asupra mediului în cazul în care există probabilitatea sau riscul ca proiectul respectiv să aibă un impact semnificativ asupra mediului. Luând în considerare în special principiul precauției, care reprezintă unul dintre fundamentele politicii de protecție de un nivel ridicat urmărite de Uniune în domeniul mediului,

conform articolului 191 alineatul (2) TFUE, în lumina căruia trebuie interpretată Directiva EEM, un asemenea risc există în cazul în care, pe baza unor împrejurări obiective, nu se poate exclude că proiectul respectiv are un impact semnificativ asupra mediului²⁵. Soluția corespunde practicii decizionale²⁶ a Comitetului de aplicare a Convenției de la Espoo²⁷, transpusă în dreptul Uniunii prin Directiva EEM²⁸.

62. În aceste condiții, vom răspunde mai întâi la a treia și apoi la a doua întrebare.

1. A treia întrebare: conținutul motivării în cazul renunțării la evaluarea impactului asupra mediului

63. Prin intermediul celei de a treia întrebări, High Court (Înalta Curte) încearcă să precizeze cerințele legate de inteligibilitatea motivării. Instanța dorește să se stabilească dacă autoritatea trebuie să facă referire expresă la evaluarea aferentă tuturor titlurilor și subtitlurilor din anexa III la Directiva EEM, în măsura în care aceste titluri și subtitluri pot fi relevante pentru proiect.

64. Potrivit articolului 4 alineatul (5) litera (b) din Directiva EEM, decizia autorității enumeră motivele principale pentru care nu s-a solicitat o astfel de evaluare, făcând trimitere la criteriile relevante enumerate în anexa III. Criteriile din anexa III la Directiva EEM privesc anumite caracteristici ale proiectului respectiv, particularități ale locului, precum și tipurile și caracteristicile impactului potențial.

65. Motivarea poate fi considerată conformă cu aceste cerințe numai dacă, pentru fiecare dintre criteriile din anexa III la Directiva EEM, se exclude posibilitatea, pe baza unor împrejurări obiective, ca proiectul să aibă un impact considerabil. Pentru multe dintre aceste criterii rezultatul poate fi evident, fiind astfel suficientă o referire succintă la ele, uneori chiar o referire comună tuturor criteriilor de tipul respectiv. În alte cazuri pot fi necesare precizări suplimentare²⁹.

66. Directiva EEM nu conține nicio prevedere privind forma motivării în privința acestor puncte. În particular, aceasta nu impune ca motivarea să aibă structura anexei III. Motivarea trebuie să excludă însă în mod suficient de clar posibilitatea ca proiectul să aibă un impact considerabil asupra mediului. Dacă această cerință nu este respectată în raport cu anumite criterii din anexa III, motivarea nu este de natură să justifice decizia de a nu efectua evaluarea impactului asupra mediului.

67. În consecință, motivarea deciziei de a nu efectua evaluarea impactului asupra mediului în conformitate cu articolul 4 alineatul (5) litera (b) din Directiva EEM trebuie să excludă, pe baza unor împrejurări obiective și prin trimitere la criteriile relevante din anexa III, probabilitatea sau riscul ca proiectul respectiv să aibă un impact considerabil asupra mediului.

²⁵ Hotărârea din 31 mai 2018, Comisia/Polonia (C-526/16, nepublicată, EU:C:2018:356, punctele 66 și 67), și Concluziile avocatului general Collins prezentate în cauza Wertinvest Hotelbetrieb (C-575/21, EU:C:2022:930, punctul 47). Referitor la jurisprudența constantă privind Directiva habitate, a se vedea în special Hotărârea din 7 septembrie 2004, Waddenvereniging și Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punctele 43 și 44).

²⁶ *Economic Commission for Europe, Opinions of the Implementation Committee (2001-2020) (2020)*, punctul 25. A se vedea de asemenea *Findings and recommendations further to a submission by Romania regarding Ukraine (EIA/IC/S/1, Bystroe Canal Project)* din 27 februarie 2008 (ECE/MP.EIA/2008/6, punctul 49).

²⁷ Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier din 1991 (JO 1992, C 104, p. 7).

²⁸ A se vedea în acest sens Concluziile noastre prezentate în cauza Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2018:972, punctele 69-74 și 105 și următoarele).

²⁹ Similar, Hotărârea din 7 noiembrie 2018, Holohan și alții (C-461/17, EU:C:2018:883, punctele 37-39), privind efectele potențiale asupra sitului în sensul Directivei habitate.

2. A doua întrebare: indicarea concretă a motivării în cazul deciziei de a nu efectua evaluarea impactului asupra mediului

68. Prin intermediul celei de a doua întrebări trebuie să se clarifice în ce măsură în decizia de a nu efectua o evaluare a impactului asupra mediului trebuie indicat cu precizie în care documente figurează motivele acestei decizii.

69. Această întrebare se pune întrucât Eco Advocacy a criticat în procedura principală faptul că decizia autorității naționale ar fi nemotivată fără să realizeze că motivarea putea fi găsită într-o anexă la decizie.

70. După cum s-a arătat deja, articolul 4 alineatul (5) litera (b) din Directiva EEM prevede că decizia de a nu impune evaluarea impactului asupra mediului trebuie să cuprindă o motivare. Prin această dispoziție, legiuitorul a concretizat obligația de motivare, corelată cu posibilitatea de a ataca eficient această decizie³⁰. În trecut, Curtea a considerat că este suficient ca motivarea să fie adusă la cunoștință fie în cuprinsul deciziei însăși, fie la cerere³¹, în prezent însă, ea a stabilit că motivele trebuie să facă parte din decizie.

71. Articolul 4 alineatul (5) din Directiva EEM nu obligă autoritatea competentă să indice în mod expres, separat și/sau concret, documentele în care se regăsesc motivele ei. Nu există indicii în acest sens nici în corelație cu articolul 6 din Convenției de la Aarhus³², care este transpusă prin Directiva EEM³³.

72. Prin urmare, autorității competente sau statului membru îi rămâne o anumită marjă de apreciere în ceea ce privește expunerea motivelor³⁴. Și această problemă este, așadar, supusă autonomiei procedurale, care trebuie exercitată în limitele circumscrise de principiile echivalenței și efectivității³⁵.

73. Ar fi însă incompatibil cu principiul efectivității ca motivarea să fie ascunsă sau ambiguă³⁶, deoarece realizarea eventualelor drepturi, corelată cu decizia de a nu efectua evaluarea impactului asupra mediului, ar fi în acest caz inutilă și, așadar, excesiv de dificilă. Dimpotrivă, motivarea trebuie să poată fi identificată ca atare și din cuprinsul său să se înțeleagă care sunt elementele pe care se întemeiază decizia.

74. În consecință, motivarea unei decizii de a nu efectua o evaluare a impactului asupra mediului trebuie să garanteze, în conformitate cu articolul 4 alineatul (5) litera (b) din Directiva EEM și cu principiul efectivității, că motivele pot fi identificate ca atare și că au un conținut inteligibil.

³⁰ Hotărârea din 30 aprilie 2009, Mellor (C-75/08 EU:C:2009:279, punctele 57-59).

³¹ Hotărârea din 30 aprilie 2009, Mellor (C-75/08 EU:C:2009:279, punctul 59).

³² Convenția privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu din 1998 (JO 2005, L 124, p. 4, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 204), adoptată prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 (JO 2005, L 124, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 201).

³³ Considerentele (18)-(21) ale Directivei EEM și Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003 de instituire a participării publicului la elaborarea anumitor planuri și programe privind mediul și de modificare a directivelor 85/337/CEE și 96/61/CE ale Consiliului în ceea ce privește participarea publicului și accesul la justiție (JO 2003, L 156, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 8).

³⁴ A se vedea și Constatările și recomandările Comitetului pentru examinarea respectării dispozițiilor Convenției de la Aarhus (*Aarhus Convention Compliance Committee*) din 7 martie 2009, Association Kazokiskas Community/Lituania (ACCC/C/2006/16, ECE/MP.PP/2008/5/Add.6, punctul 81). Referitor la acest comitet, a se vedea, recent, Concluziile noastre prezentate în cauza FCC Česká republika (C-43/21, EU:C:2022:64, nota de subsol 16 și jurisprudența citată).

³⁵ În acest sens, Hotărârea din 7 noiembrie 2019, Flausch și alții (C-280/18, EU:C:2019:928, punctul 27).

³⁶ Pentru lămuriri, a se vedea Hotărârea din 28 mai 2020, Land Nordrhein-Westfalen (C-535/18, EU:C:2020:391, punctul 87).

Aspectul dacă motivarea îndeplinește aceste cerințe trebuie examinat de instanța națională, care dispune de informațiile necesare pentru a aprecia dacă publicul din statul membru respectiv poate identifica motivele ca atare și le poate înțelege.

C. Întrebările referitoare la Directiva habitate

75. Întrebările patru, cinci și șase se referă la preevaluarea aspectului dacă trebuie efectuată o evaluare corespunzătoare a efectelor potențiale asupra sitului în conformitate cu articolul (6) alineatul (3) din Directiva habitate.

76. În timp ce evaluarea generală a impactului asupra mediului nu are legătură directă cu condițiile pentru autorizare³⁷, scopul evaluării efectelor potențiale asupra sitului, în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva habitate, este pregătirea aprobării unui plan sau proiect. Astfel, potrivit alineatului (3) a doua teză, în funcție de concluziile evaluării respective și în conformitate cu dispozițiile alineatului (4), autoritățile naționale competente aprobă planul sau proiectul doar după ce au constatat că nu are efecte negative asupra integrității sitului respectiv și, după caz, după ce au consultat opinia publică.

77. Această aprobare poate fi acordată numai dacă din punct de vedere științific nu există nicio îndoială rezonabilă că planul sau proiectul nu are efecte negative asupra integrității sitului respectiv³⁸. Prin urmare, evaluarea efectelor potențiale asupra sitului trebuie să cuprindă concluzii complete, precise și definitive de natură să înlăture orice îndoială științifică rezonabilă cu privire la efectele proiectului care ar putea afecta zona protejată³⁹.

78. Această funcție a evaluării efectelor potențiale asupra sitului se regăsește implicit în cerințele stabilite pentru preevaluarea aspectului dacă este necesară efectuarea unei astfel de evaluări.

79. Potrivit articolului 6 alineatul (3) prima teză din Directiva habitate, orice plan sau proiect, în sensul directivei, care ar putea afecta în mod semnificativ aria, *per se* sau în combinație cu alte planuri sau proiecte, trebuie supus unei evaluări corespunzătoare a efectelor asupra sitului, în funcție de obiectivele de conservare ale acestuia din urmă.

80. În cadrul interpretării acestei dispoziții, Curtea a dezvoltat criteriul, care s-a aplicat⁴⁰ ulterior evaluării generale a impactului asupra mediului, conform căruia obligația de evaluare se naște atunci când există probabilitatea sau riscul ca planul sau proiectul să aibă un impact semnificativ asupra sitului⁴¹. Și în acest caz trebuie să se constate că, ținând seama în special de principiul precauției, se consideră că există un asemenea risc atât timp cât nu se poate exclude, pe baza împrejurărilor obiective, că respectivul plan sau proiect poate afecta în mod semnificativ

³⁷ Hotărârea din 13 decembrie 2007, Comisia/Irlanda (C-418/04, EU:C:2007:780, punctul 231), și Hotărârea din 14 martie 2013, Leth (C-420/11, EU:C:2013:166, punctul 46).

³⁸ Hotărârea din 7 septembrie 2004, Waddenvereniging și Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punctul 59), Hotărârea din 17 aprilie 2018, Comisia/Polonia (Pădurea Białowieża) (C-441/17, EU:C:2018:255, punctul 117), și Hotărârea din 29 iulie 2019, Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, punctul 120).

³⁹ Hotărârea din 11 aprilie 2013, Sweetman și alții (C-258/11, EU:C:2013:220, punctul 44), Hotărârea din 17 aprilie 2018, Comisia/Polonia (Pădurea Białowieża) (C-441/17, EU:C:2018:255, punctul 114), și Hotărârea din 9 septembrie 2020, Friends of the Irish Environment (C-254/19, EU:C:2020:680, punctul 55).

⁴⁰ A se vedea punctul 61 de mai sus.

⁴¹ Hotărârea din 7 septembrie 2004, Waddenvereniging și Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punctele 41 și 43), Hotărârea din 17 aprilie 2018, Comisia/Polonia (Pădurea Białowieża) (C-441/17, EU:C:2018:255, punctul 111), și Hotărârea din 29 iulie 2019, Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, punctul 119).

obiectivele de conservare a acestui sit⁴². Aprecierea unui atare risc trebuie realizată în lumina caracteristicilor și a condițiilor de mediu specifice ale sitului vizat de un asemenea plan sau de proiect⁴³. Dacă după realizarea acestei preevaluări subzistă îndoieli că nu există un impact semnificativ, va fi astfel necesar să se realizeze o evaluare completă a efectelor potențiale asupra sitului în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) prima teză din Directiva habitate⁴⁴. Această evaluare completă este, prin urmare, regula, iar derogările sunt permise numai dacă este exclusă orice îndoială referitoare la necesitatea unei evaluări.

81. În lumina acestor considerații vom răspunde în continuare, în ordine inversă, la întrebările patru, cinci și șase.

1. A șasea întrebare: indicarea concretă a motivării în cazul deciziei de a nu efectua evaluarea în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva habitate

82. Cea de a șasea întrebare repetă a doua întrebare în ceea ce privește motivarea deciziei de a nu efectua evaluarea efectelor potențiale asupra sitului în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva habitate. Și în acest caz este necesar să se clarifice în ce măsură trebuie indicate exact în care documente pot fi găsite motivele acestei decizii. Deși este adresată numai pentru cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, este necesar să se răspundă la această întrebare deoarece numai instanța națională poate decide dacă răspunsul la prima întrebare este afirmativ sau negativ în litigiul principal.

83. Spre deosebire de Directiva EEM, Directiva habitate nu reglementează în mod expres motivarea deciziei de a nu efectua evaluarea corespunzătoare a efectelor potențiale asupra sitului.

84. La fel ca în contextul evaluării generale a impactului⁴⁵, eficiența controlului jurisdicțional al acestei decizii și asigurarea protecției efective implică posibilitatea pentru instanță și pentru justițiabili de a avea acces la motivarea deciziei atacate, fie odată cu decizia, fie la cerere⁴⁶. Această obligație de motivare corespunde totodată dreptului la o bună administrare, pe care autoritățile statelor membre trebuie să îl respecte la aplicarea dreptului Uniunii, însă nu în temeiul articolului 41 din cartă⁴⁷, ci al unui principiu general de drept⁴⁸. În cazul deciziilor adoptate în temeiul dreptului mediului, pentru care – ca și evaluarea efectelor potențiale asupra

⁴² Hotărârea din 29 iulie 2019, Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, punctul 134), și Hotărârea din 9 septembrie 2020, Friends of the Irish Environment (C-254/19, EU:C:2020:680, punctul 51). Referitor la Directiva EEM, a se vedea punctul 61 de mai sus.

⁴³ Hotărârea din 7 septembrie 2004, Waddenvereniging și Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punctul 48), Hotărârea din 29 iulie 2019, Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, punctul 134), și Hotărârea din 17 aprilie 2018, Comisia/Polonia (Pădurea Białowieża) (C-441/17, EU:C:2018:255, punctul 112).

⁴⁴ Hotărârea din 7 septembrie 2004, Waddenvereniging și Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punctul 44), Hotărârea din 26 mai 2011, Comisia/Belgia (C-538/09, EU:C:2011:349, punctul 41), și Hotărârea din 7 noiembrie 2018, Coöperatie Mobilisation for the Environment și alții (C-293/17 și C-294/17, EU:C:2018:882, punctul 114).

⁴⁵ A se vedea punctul 70 de mai sus.

⁴⁶ În acest sens, Hotărârea din 15 octombrie 1987, Heylens și alții (222/86 EU:C:1987:442, punctul 15), și Hotărârea din 30 aprilie 2009, Mellor (C-75/08, EU:C:2009:279, punctul 59). A se vedea și Concluziile noastre prezentate în cauza Holohan și alții (C-461/17, EU:C:2018:649, punctul 65).

⁴⁷ Hotărârea din 17 iulie 2014, YS și alții (C-141/12 și C-372/12, EU:C:2014:2081, punctul 67), și Hotărârea din 17 decembrie 2015, WebMindLicenses (C-419/14, EU:C:2015:832, punctul 83).

⁴⁸ Hotărârea din 8 mai 2014, N. (C-604/12 EU:C:2014:302, punctele 49 și 50), și Hotărârea din 9 noiembrie 2017, LS Customs Services (C-46/16, EU:C:2017:839, punctul 39).

sitului în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva habitate⁴⁹ –, potrivit articolului 6 din Convenția de la Aarhus, este necesară participarea publicului, articolul 6 alineatul (9) din convenție prevede, în plus, o motivare.

85. Întrucât dreptul Uniunii impune comunicarea motivării, fără a prevedea însă forma acesteia, ea este supusă autonomiei procedurale a statelor membre, pe care acestea trebuie să o exercite în limitele principiilor echivalenței și efectivității. În concluzie, în ceea ce privește expunerea motivelor deciziei de a nu efectua evaluarea efectelor potențiale asupra sitului în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva habitate, sunt valabile, așadar, aceleași considerații precum cele referitoare la decizia de a nu efectua evaluarea impactului asupra mediului⁵⁰.

86. Dacă motivarea unei decizii de a nu efectua o evaluare a efectelor potențiale asupra sitului în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva habitate figurează – ca în litigiul principal – în decizie, autoritatea competentă trebuie să se asigure că aceste motive pot fi identificate ca atare și că au un conținut comprehensibil. Instanța națională trebuie să verifice dacă motivarea respectă aceste cerințe. Ea dispune de informațiile necesare pentru a aprecia dacă publicul din statul membru respectiv poate identifica motivele ca atare și le poate înțelege.

2. Întrebarea a cincea: infirmarea îndoielilor

87. Prin intermediul celei de a cincea întrebări, High Court (Înalta Curte) ridică două subchestiuni referitoare la cuprinsul motivării deciziei de a nu efectua o evaluare a efectelor potențiale asupra sitului în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva habitate. Pe de o parte, este necesar să se clarifice dacă motivarea trebuie să fie de natură a disipa orice îndoială științifică rezonabilă cu privire la efectele lucrărilor avute în vedere asupra sitului european în cauză. Pe de altă parte, instanța dorește să se stabilească dacă motivarea trebuie să înlăture în mod expres și individual fiecare dintre îndoielile exprimate în această privință în cursul procesului de participare a publicului.

a) Îndoială științifică rezonabilă

88. Criteriul privind necesitatea de a exclude orice îndoială științifică rezonabilă sau orice îndoială rezonabilă din punct de vedere științific este utilizat de Curte în contextul aprobării planurilor sau proiectelor în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) a doua teză din Directiva habitate, ulterior realizării unei evaluări corespunzătoare a efectelor potențiale asupra sitului⁵¹. În schimb, în contextul preevaluării, Curtea impune să se verifice dacă, pe baza împrejurărilor obiective, se poate exclude că respectivul plan sau proiect ar putea afecta considerabil situl vizat⁵².

⁴⁹ Hotărârea din 8 noiembrie 2016, Lesoochranárske zoskupenie VLK (C-243/15, EU:C:2016:838, punctul 49).

⁵⁰ A se vedea punctele 72 și 73 de mai sus.

⁵¹ Hotărârea din 7 septembrie 2004, Waddenvereniging și Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punctul 59), Hotărârea din 17 aprilie 2018, Comisia/Polonia (Pădurea Białowieża) (C-441/17, EU:C:2018:255, punctul 114), și Hotărârea din 29 iulie 2019, Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, punctul 120).

⁵² Hotărârea din 7 septembrie 2004, Waddenvereniging și Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punctul 44), și Hotărârea din 29 iulie 2019, Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, punctul 134).

89. Preevaluarea urmărește să identifice planurile sau proiectele care nu necesită o evaluare completă deoarece este evident că pot fi aprobate și în lipsa acesteia⁵³. În schimb, preevaluarea nu trebuie să creeze posibilitatea de eludare a unei evaluări complete⁵⁴ sau să faciliteze realizarea planurilor și proiectelor care nu ar putea fi aprobate în temeiul articolului 6 alineatul (3) a doua teză din Directiva habitate în cazul unei evaluări complete. Prin urmare, criteriile pentru preevaluare trebuie să fie cel puțin la fel de riguroase ca acelea pentru evaluarea propriu-zisă.

90. În consecință, atunci când, în faza de preevaluare, autoritatea competentă dintr-un stat membru este convinsă că nu este necesară o evaluare a efectelor potențiale asupra sitului în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva habitate, ea trebuie să ofere cel puțin o motivare expresă și detaliată, de natură să înlăture orice îndoială rezonabilă din punct de vedere științific cu privire la efectele negative ale lucrărilor avute în vedere asupra sitului în cauză ca atare.

b) Orice îndoială exprimată?

91. Acest lucru nu înseamnă însă neapărat că motivarea deciziei de a nu efectua evaluarea efectelor potențiale asupra sitului trebuie de asemenea să înlăture în mod expres și individual fiecare dintre îndoielile exprimate în legătură cu afectarea sitului pe parcursul procesului de participare a publicului.

92. Dacă îndoielile nu sunt rezonabile din punct de vedere științific, nu se poate pretinde autorității competente să le „înlăture” în mod expres. Făcând abstracție de faptul că nu există nicio justificare pentru folosirea resurselor unei autorități pentru îndoieli lipsite de orice temei științific, adesea nu este nici posibil să fie infirmate asemenea îndoieli. Cum ar trebui, bunăoară, o autoritate să combată critica potrivit căreia proiectul ar mânja sufletele strămoșilor?

93. Răspunsul la cea de a cincea întrebare, pe care l-am prezentat la punctul 90, este, așadar, valabil în cazul îndoielilor exprimate în procedura de aprobare numai în măsura în care acestea sunt rezonabile din punct de vedere științific.

3. A patra întrebare: luarea în considerare a măsurilor care reduc efectele negative

94. Prin cea de a patra întrebare se dorește să se stabilească dacă la preevaluarea în vederea stabilirii necesității de a efectua o evaluare a efectelor potențiale asupra sitului în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva habitate pot fi avute în vedere acele caracteristici ale planului sau ale proiectului care implică îndepărtarea contaminanților și care pot reduce efectul negativ asupra sitului, atunci când aceste caracteristici au fost încorporate în proiect drept caracteristici standard, independent de orice efect asupra sitului în cauză.

95. Această întrebare este adresată pornind de la Hotărârea People Over Wind, în care a fost vorba despre luarea în considerare, în cadrul acestei preevaluări, a măsurilor susceptibile să evite sau să reducă efectele negative asupra sitului în cauză. Având în vedere împrejurarea că fuseseră prevăzute asemenea măsuri, Curtea a hotărât în acea cauză că exista probabilitatea unui efect negativ considerabil și că, în consecință, trebuia să se realizeze o evaluare completă⁵⁵.

⁵³ În același sens ar trebui citite și Concluziile noastre prezentate în cauza Waddenvereniging și Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:60, punctul 72), pe care autoritatea națională le înțelege greșit, probabil și din cauza traducerii în limba engleză.

⁵⁴ Hotărârea din 12 aprilie 2018, People Over Wind și Sweetman (C-323/17, EU:C:2018:244, punctul 37).

⁵⁵ Hotărârea din 12 aprilie 2018, People Over Wind și Sweetman (C-323/17, EU:C:2018:244, punctul 35).

96. Mai precis, împrejurarea că erau prevăzute măsuri în scopul diminuării efectelor negative ale proiectului asupra sitului protejat a fost considerată de Curte un indiciu pentru necesitatea realizării unei evaluări complete, deoarece, în lipsa probabilității unor efecte negative considerabile, aceste măsuri nu ar fi fost necesare.

97. Caracteristicile unui plan sau ale unui proiect care reduc efectele negative asupra siturilor protejate, dar care nu au fost prevăzute în acest scop nu constituie, în schimb, indicii pentru probabilitatea unor astfel de efecte, deoarece nu se întemeiază pe premisa existenței unei asemenea probabilități.

98. Un exemplu pentru asemenea caracteristici ar fi racordarea clădirilor rezidențiale la sistemul de canalizare, care transportă apa în scopul epurării. În special în temeiul Directivei privind apele reziduale⁵⁶, în Uniunea Europeană aceasta este o caracteristică tipică a clădirilor rezidențiale, impusă absolut independent de existența probabilității efectelor negative asupra siturilor protejate. Cu toate că această măsură limitează sau chiar împiedică efectele negative asupra apelor în care sunt deversate apele reziduale tratate, ea nu constituie un indiciu pentru probabilitatea efectelor negative considerabile asupra siturilor protejate. Această probabilitate poate fi stabilită, în schimb, pornind de la alte indicii.

99. Dificultatea constă însă în a stabili dacă o măsură are scopul de a împiedica efectele negative considerabile asupra respectivului sit protejat sau dacă nu are nicio legătură cu aceasta. În acest scop, nu pot să fie avute în vedere numai informațiile subiective furnizate de promotorul proiectului, deoarece este posibil ca acestea să tindă la eludarea evaluării corespunzătoare a efectelor potențiale asupra sitului. Dimpotrivă, ideea că există un obiectiv independent al siturilor protejate trebuie să aibă la bază împrejurări obiective, în special reglementări generale sau practici cu o răspândire largă.

100. În litigiul principal este vorba despre ape de suprafață. Acestea nu sunt ape reziduale menționate mai sus cu titlu de exemplu, care ar fi deversate în sistemul de canalizare, ci precipitații, care nu sunt amestecate cu apa reziduală evacuată din clădirile rezidențiale respective. La aprecierea riscului care rezultă indirect din deversarea apei de suprafață într-un curs de apă protejat, se pune problema în ce măsură pot fi avute în vedere măsurile de epurare a acestei ape.

101. Potrivit cererii de decizie preliminară, aceste măsuri de epurare nu sunt luate, similar cu racordarea la sistemul de canalizare și spre deosebire de situația din Hotărârea People Over Wind, pentru limitarea efectelor asupra sitului protejat. Dimpotrivă, este vorba despre măsuri care se iau în cazul tuturor proiectelor de acest fel, independent dacă este afectat sau nu este afectat un sit protejat. Prin urmare, acestea nu sunt un indiciu pentru probabilitatea unor efecte negative considerabile asupra sitului protejat.

102. Indiciul pentru efectele negative considerabile asupra sitului protejat rămâne deversarea indirectă a apei de suprafață. Deși în cererea de decizie preliminară nu se comunică Curții dacă din această împrejurare se poate deduce probabilitatea unui asemenea efect negativ, se menționează, odată cu măsurile de tratare, o circumstanță care ar putea cel puțin reduce sau chiar exclude o asemenea probabilitate.

⁵⁶ Directiva 91/271/CEE a Consiliului din 21 mai 1991 privind tratarea apelor urbane reziduale (JO 1991, L 135, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 43).

103. Este îndoielnic, aşadar, dacă aceste măsuri de epurare, în sensul jurisprudenţei, sunt împrejurări obiective pentru preevaluare, pe baza cărora se poate exclude că proiectul afectează considerabil situl respectiv.

104. În acest sens, este esenţial un alt argument al Curţii din Hotărârea *People Over Wind*. Curtea a explicat necesitatea unei evaluări complete precizând că numai pe baza unei analize precise din cadrul acestei evaluări se poate într-adevăr constata dacă măsurile în discuţie sunt de natură să evite sau să reducă efectele negative asupra sitului⁵⁷.

105. Pentru luarea în considerare a unei măsuri prin care se evită efectele negative ale unui proiect este, prin urmare, decisiv dacă în etapa de preevaluare se poate exclude orice îndoială ştiinţifică rezonabilă referitoare la efectul acestei măsuri. Această posibilitate presupune, de regulă, o experienţă practică suficientă cu astfel de măsuri. Dacă asemenea îndoieli nu pot fi excluse, măsura nu este de natură să excludă probabilitatea sau riscul unui efect negativ considerabil şi nu poate fi luată în considerare în mod decisiv în cadrul preevaluării.

106. Curtea a subliniat totodată în Hotărârea *People Over Wind* că luarea în considerare a măsurilor de reducere a efectelor negative în etapa de preevaluare prezintă riscul eludării evaluării propriu-zise⁵⁸. În plus, prin această examinare s-ar putea ajunge în situaţia – deşi nu este cazul prezentei cauze – a neparticipării publicului⁵⁹, cu toate că participarea sa este necesară.

107. Nu se poate însă considera că are scopul de a eluda evaluarea efectelor potenţiale luarea în considerare a măsurilor adoptate indiferent dacă există sau nu riscul unor efecte negative asupra siturilor. Dimpotrivă, ignorarea acestor măsuri ar conduce la neluarea în considerare completă a proiectului în cadrul preevaluării. Acest lucru ni se pare evident în exemplul referitor la racordarea la sistemul de canalizare: clădiri rezidenţiale din care apa este deversată, ca în trecut, direct în apele de suprafaţă sau chiar pe stradă sunt greu de imaginat astăzi în Uniune. Ar fi deci absurd ca, în vederea evaluării efectelor potenţiale asupra sitului, să se impună astfel de practici în cazul unui proiect de construcţie de locuinţe. În cazul măsurilor în litigiu, referitoare la tratarea apei de suprafaţă, acest punct de vedere nu este chiar atât de evident, dar este, în orice caz, pertinent.

108. În consecinţă, la cea de a patra întrebare trebuie să se răspundă că, la preevaluarea în vederea stabilirii necesităţii de a efectua o evaluare a efectelor potenţiale asupra sitului în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva habitate, este permisă luarea în considerare a caracteristicilor planului sau ale proiectului care implică îndepărtarea contaminanţilor şi care pot reduce efectul negativ asupra sitului, dacă, ţinând seama de date obiective, este evident că aceste caracteristici au fost încorporate în proiect drept caracteristici standard, independent de orice efect asupra sitului în cauză, şi dacă poate fi exclusă orice îndoială ştiinţifică rezonabilă privind eficienţa lor.

⁵⁷ Hotărârea din 12 aprilie 2018, *People Over Wind* şi *Sweetman* (C-323/17, EU:C:2018:244, punctul 36). A se vedea şi Concluziile noastre prezentate în cauza *Waddenvereniging* şi *Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:60, punctul 71).

⁵⁸ Hotărârea din 12 aprilie 2018, *People Over Wind* şi *Sweetman* (C-323/17, EU:C:2018:244, punctul 37).

⁵⁹ Hotărârea din 8 noiembrie 2016, *Lesoochránárske zoskupenie VLK* (C-243/15, EU:C:2016:838, punctul 49), şi Hotărârea din 12 aprilie 2018, *People Over Wind* şi *Sweetman* (C-323/17, EU:C:2018:244, punctul 39).

V. Concluzie

109. Propunem, aşadar, Curţii să răspundă la cererea de decizie preliminară după cum urmează:

- 1) Autonomia procedurală a statelor membre, limitată de principiul efectivităţii, permite obligarea părţilor dintr-un litigiu să prezinte în argumentele lor scrise, într-un stadiu timpuriu şi în mod suficient de clar şi de precis, încălcările dreptului Uniunii privind mediul pentru ca instanţa naţională să le poată lua în considerare. De regulă, dreptul Uniunii nu obligă şi nici nu autorizează instanţele naţionale să invoce din oficiu încălcări ale dreptului Uniunii privind mediul.
- 2) Motivarea unei decizii de a nu efectua o evaluare a impactului asupra mediului trebuie să garanteze, în conformitate cu articolul 4 alineatul (5) litera (b) din Directiva 2011/92/UE privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice şi private asupra mediului, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2014/52/UE, şi cu principiul efectivităţii, că motivele pot fi identificate ca atare şi că au un conţinut inteligibil. Aspectul dacă motivarea îndeplineşte aceste cerinţe trebuie examinat de instanţa naţională, care dispune de informaţiile necesare pentru a aprecia dacă publicul din statul membru respectiv poate identifica motivele ca atare şi le poate înţelege.
- 3) Motivarea deciziei de a nu efectua evaluarea impactului asupra mediului în conformitate cu articolul 4 alineatul (5) litera (b) din Directiva 2011/92 trebuie să excludă, pe baza unor împrejurări obiective şi prin trimitere la criteriile relevante din anexa III, probabilitatea sau riscul ca proiectul respectiv să aibă un impact considerabil asupra mediului.
- 4) La preevaluarea necesităţii de a realiza o evaluare a efectelor potenţiale asupra sitului în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva 92/43/CEE privind conservarea habitatelor naturale şi a speciilor de faună şi floră sălbatică, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2013/17/UE, este permisă luarea în considerare a caracteristicilor planului sau ale proiectului care implică îndepărtarea contaminanţilor şi care pot reduce efectul negativ asupra sitului, dacă, ţinând seama de opiniile obiective, este evident că aceste caracteristici au fost încorporate în proiect drept caracteristici standard, independent de orice efect asupra sitului în cauză, şi dacă poate fi exclusă orice îndoială ştiinţifică rezonabilă privind eficienţa lor.
- 5) Atunci când, în faza de preevaluare, autoritatea competentă dintr-un stat membru este convinsă că nu este necesară o evaluare a efectelor potenţiale asupra sitului în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva 92/43, ea trebuie să ofere cel puţin o motivare expresă şi detaliată, de natură să înlăture orice îndoială rezonabilă din punct de vedere ştiinţific cu privire la efectele negative ale lucrărilor avute în vedere asupra sitului în cauză. Acest lucru este valabil în cazul îndoielilor exprimate în procedura de aprobare numai în măsura în care ele sunt rezonabile din punct de vedere ştiinţific.
- 6) Dacă motivarea unei decizii de a nu efectua o evaluare a efectelor potenţiale asupra sitului în conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva 92/43 figurează în decizie, autoritatea competentă trebuie să se asigure că aceste motive pot fi identificate ca atare şi că au un conţinut inteligibil. Aspectul dacă motivarea îndeplineşte aceste cerinţe trebuie examinat de instanţa naţională, care dispune de informaţiile necesare pentru a aprecia dacă publicul din statul membru respectiv poate identifica ca atare şi înţelege motivele.